

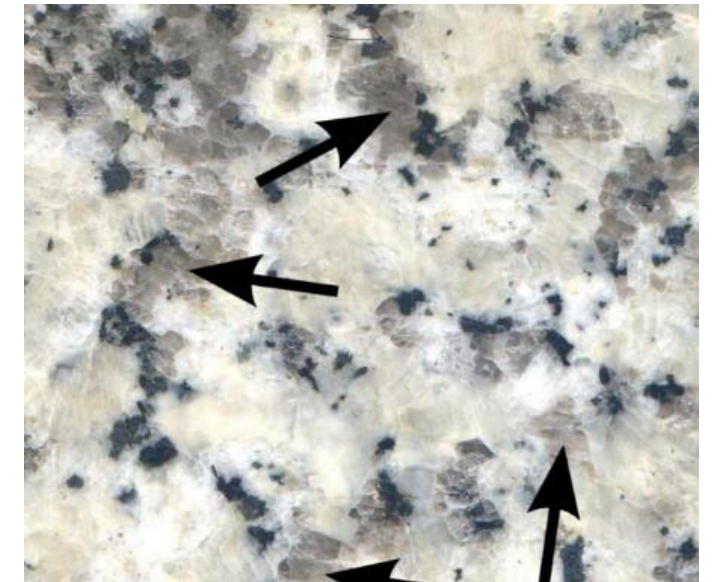
KRAJOBRAZ WYSOKOGÓRSKI TATR

Jedyna kraina w Polsce gdzie występuje **krajobraz wysokogórski** to **Tatry**, które są częścią łańcucha Karpat. Budowa geologiczna tych gór jest typowa dla gór **fałdowania alpejskiego**. Wędrując po tatrzańskich szlakach, możemy zobaczyć wszystkie trzy główne grupy skał, składających się na skorupę ziemską: magmowych, metamorficznych i osadowych. W masywie tatrzańskim wyróżnia się trzy części, co spowodowane jest między innymi budową geologiczną: **Tatry Wysokie**, które stanowią miejsce występowania skał krystalicznych, głębinowych oraz metamorficznych; **Tatry Zachodnie** - specyficzne ze względu na obecność zarówno skał osadowych, jak i metamorficznych i **Tatry Bielskie**, które zbudowane są głównie ze skał osadowych - wapienie, dolomity i piaskowce.

Granity Tatr Zachodnich powstały na skutek przeobrażenia skał metamorficznych, zaś **granity tworzące tzw. „trzon krystaliczny Tatr”** powstały ze stygnącej magmy. Stąd w tatrzańskich granitach i gnejsach często obserwuje się różowe lub białe „żyły” o zróżnicowanej grubości – są to żyły pegmatytowe, powstałe na końcu procesu krzepnięcia magmy z nagromadzonych, wolniej krzepnących minerałów.

TATRY WYSOKIE;

- **zbudowane** są w większości ze **skał krystalicznych – granitoidów** - grupy **skał magmowych głębinowych**, czyli takich, które krystalizowały w głębi Ziemi. W całości zbudowane są z dostrzegalnych gołym okiem kryształów. Cechą charakterystyczną granitoidów jest występowanie w nich minerałów kwarcu, skaleni i miki. W niższych częściach dominują skały przeobrażone oraz osadowe;
- duże wysokości względne (powyżej 1000 m) i bezwzględne (ponad 2000 m n.p.m.);
- głębokie doliny;
- strome stoki;
- uboga roślinność lub jej brak w najwyższych partiach gór;
- występowanie charakterystycznych form skalnych takich jak ostre szczyty czyli **turnie**, pionowe zagłębienia (**żleby**), wąskie grzbiety (**granie**), usypiska odłamków skalnych u stóp żlebów nazwane **stożkami piargowymi** lub **piargami**;
- **jeziora górskie zwane stawami** – największe to u podnóża Rysów (2499 m n.p.m.) Morskie Oko;
- **długie malownicze doliny o zaokrąglonych dnach** np. Dolina Rybiego Potoku czy Dolina Pięciu Stawów - utworzone przez lodowce górskie ;

Strzałkami zaznaczone zostały szare kryształy kwarcu. Białe ziarna to skalenie, a czarne – miki.

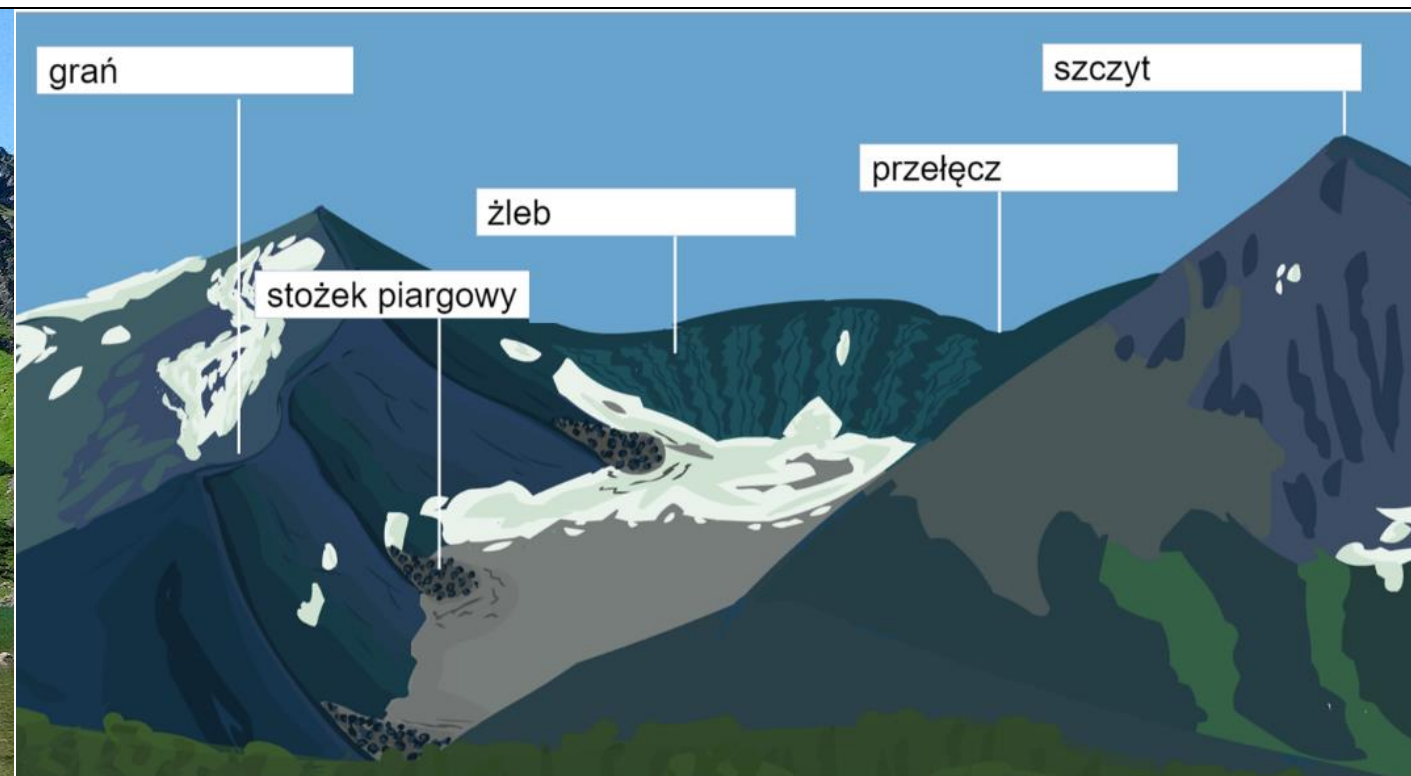
Więcej informacji na temat polskich granitów przeczytasz w serwisie **Żywa Planeta** - [Jak powstały polskie granitoidy?](#)

Jeziora w Tatrach nazywane są zwyczajowo stawami - Dolina Pięciu Stawów Polskich

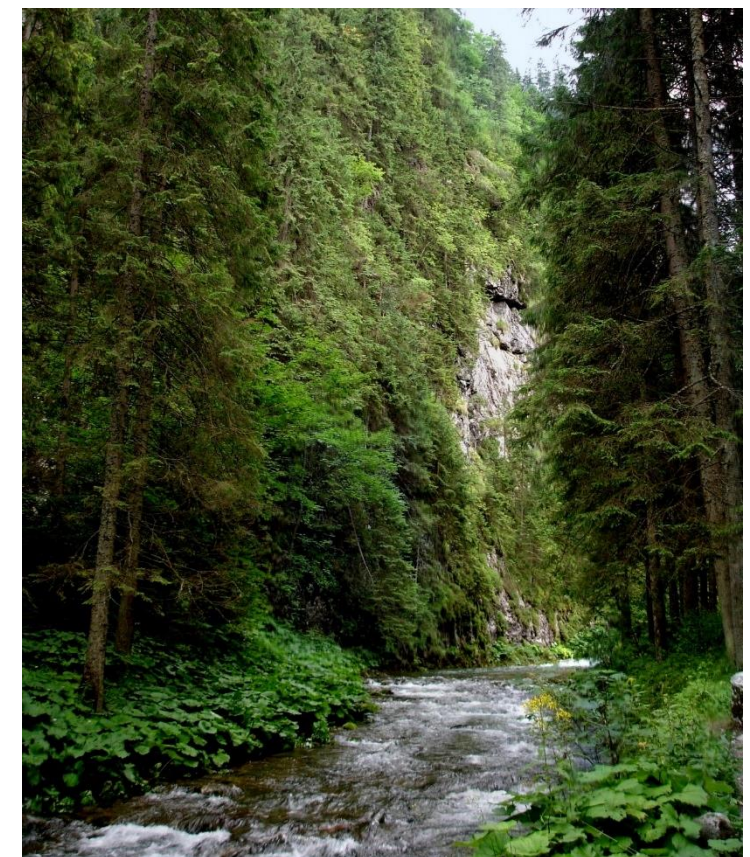
Nad Morskim Okiem możemy zobaczyć jednocześnie jezioro polodowcowe, stożki piargów schodzących do jeziora, prowadzące do nich żleby i granie pomiędzy szczytami

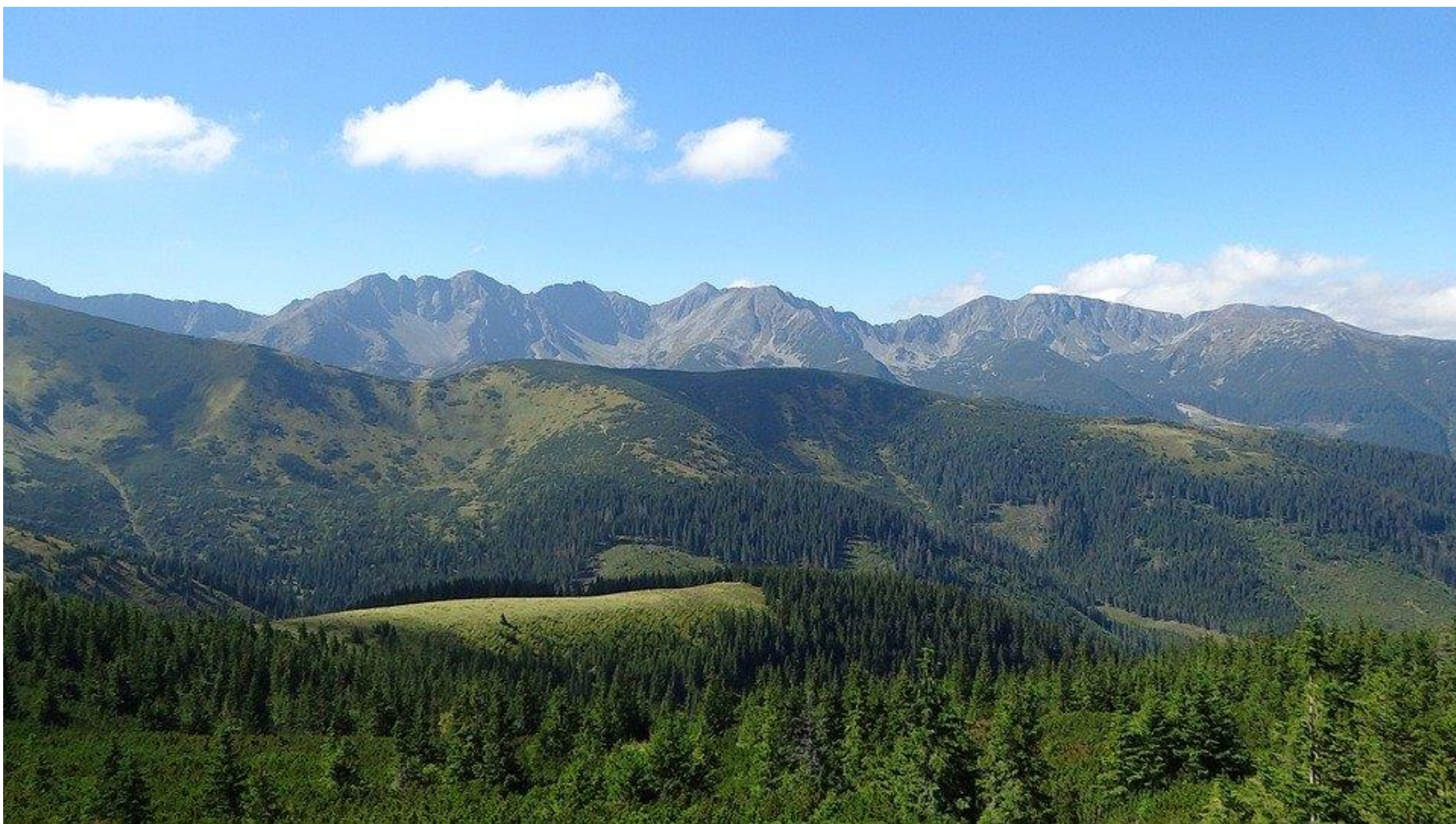

TATRY ZACHODNIE;

- Tatry Zachodnie zbudowane są ze skał metamorficznych (przeobrażonych) - granitów, gnejsów oraz ze skał osadowych takich jak **wapienie, łupki, dolomity i piaskowce**.
- W tej części Tatrach Zachodnich, w których występują **wapienie i dolomity**, wyraźnie widoczne są **rozmaite zjawiska krasowe**, w tym także największe w Polsce jaskinie np. Jaskinia Śnieżna – najdłuższa (ok 24 km) i najgłębsza jaskinia w Polsce;
- Duża część Tatr Zachodnich zbudowana jest ze **skał wapiennych** - mniej odpornych na niszczenie, dlatego są niższe z wyraźnie **zaokrąglonymi wierzchołkami i mniej stromymi stokami**;
- Występują liczne **doliny** ukształtowane przemodelowane przez lodowce górskie: **Dolina Kościeliska, Dolina Chochołowska**;

Źródło zdjęć: serwis Pixabay - <https://pixabay.com/pl/>

ZMIENNOŚĆ POGODY W TATRACH;

- wraz ze wzrostem wysokości n.p.m. zmieniają się m.in.
 - temperatura** – obniża się o ok 0,6°C co 100 m;
 - opady**- im wyżej, tym są obfitsze;
 - wiatr**- w wysokich partiach gór wieje mocniej niż u ich podnóży;
- W Tatrach czasami wieje **Halny** - silny, ciepły, suchy wiatr wiejący z południa. Zimą przynosi ocieplenie i gwałtowne topnienie śniegu;
- Spadek temperatury powietrza oraz surowsze warunki zmieniające się wraz ze wzrostem wysokości powodują piętrowy układ roślinności;
- **Turnie** najwyższe piętro - jest tu bardzo zimno i wietrznie: lodowce, mchy, porosty oraz dzwonki alpejskie;
- **Hale** czyli górskie łąki, cienka warstwa gleby stąd rosną tu trawy;
- Piętro **kosodrzewiny**, krzewiasta sosna, jarzębina;
- **Regiel górny**: odporne na zimno świerki – występuje tu charakterystyczna dla Tatr sosna limba;
- **Regiel dolny** lasy mieszane –buki i świerki;
- Podgórze najniższe piętro pola uprawne;

DZIEDZICTWO PRZYRODNICZE TATR

- Tatrzański Park Narodowy**, w którym rośnie bardzo rzadki gatunek chronionej sosny: **sosna limba**;
- Zwierzęta chronione to świstaki i kozice;
- W Tatrach żyją też niedźwiedzie brunatne, wilki, rysie, jelenie, gronostaje oraz liczne gatunki ptaków np. orły przednie, orliki krzykliwe;
- W górskich potokach żyją pstrągi potokowe;

ŻYCIE I ZWYCZAJE MIESZKAŃCÓW PODHALA;

- ✓ Rdzenni mieszkańcy Podhala to górale podhalańscy, którzy w dawnych czas trudzili się wypasem owiec i w niewielkim stopniu uprawą ziemi.
- ✓ Obecnie zajmują się turystyką pracując w hotelach, pensjonatach, restauracjach, wożą też przyjezdnych dorożkami i busami.
- ✓ Podczas świąt noszą charakterystyczne stroje. Bardzo często posługują się też gwarą.
- ✓ Dawniej góralskie domostwa były zbudowane z drewna świerkowego, teraz są z bardziej odpornych materiałów wyróżniają się solidną budową ścian oraz wysokimi strzelistymi i stromymi dachami z których w zimie łatwo zsuwa się śnieg.

TURYSTYKA;

- Najpopularniejsze miejsca wypoczynku i turystyki w Polsce, ponad 1 mln odwiedzających;
- Niestety tak duża liczba osób powoduje degradację środowiska naturalnego. Przykłady to: rozdeptywanie i zaśmiecanie szlaków turystycznych, zanieczyszczenie powietrza spalinami samochodowymi, niszczenie roślin, niepokojenie zwierząt, zbyt wiele nowych hoteli i pensjonatów nie nawiązujących do tradycyjnej architektury góralskiej.

